

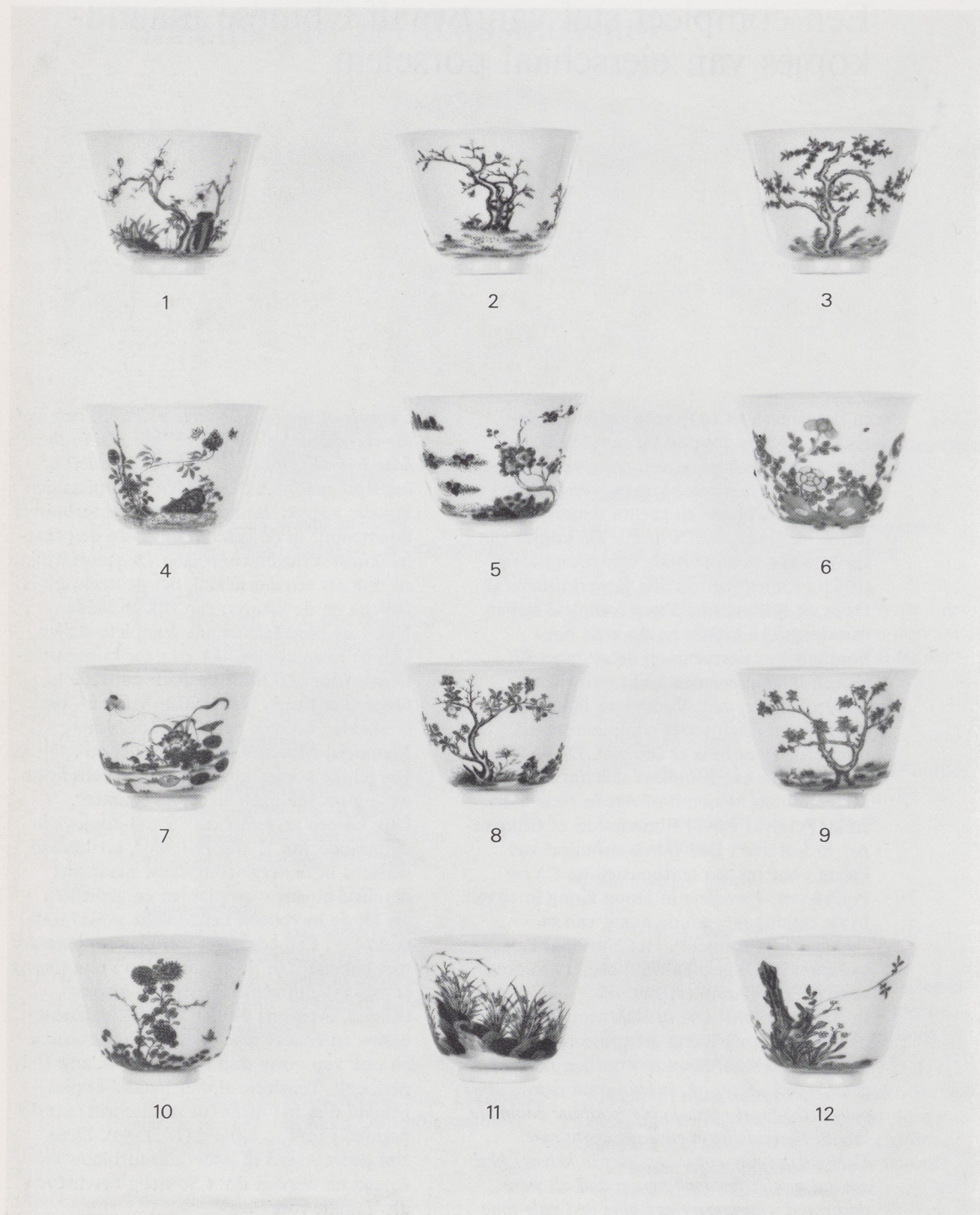
K. W. Lim

Een compleet stel van twaalf Chinese maandkopjes van eierschaal porselein

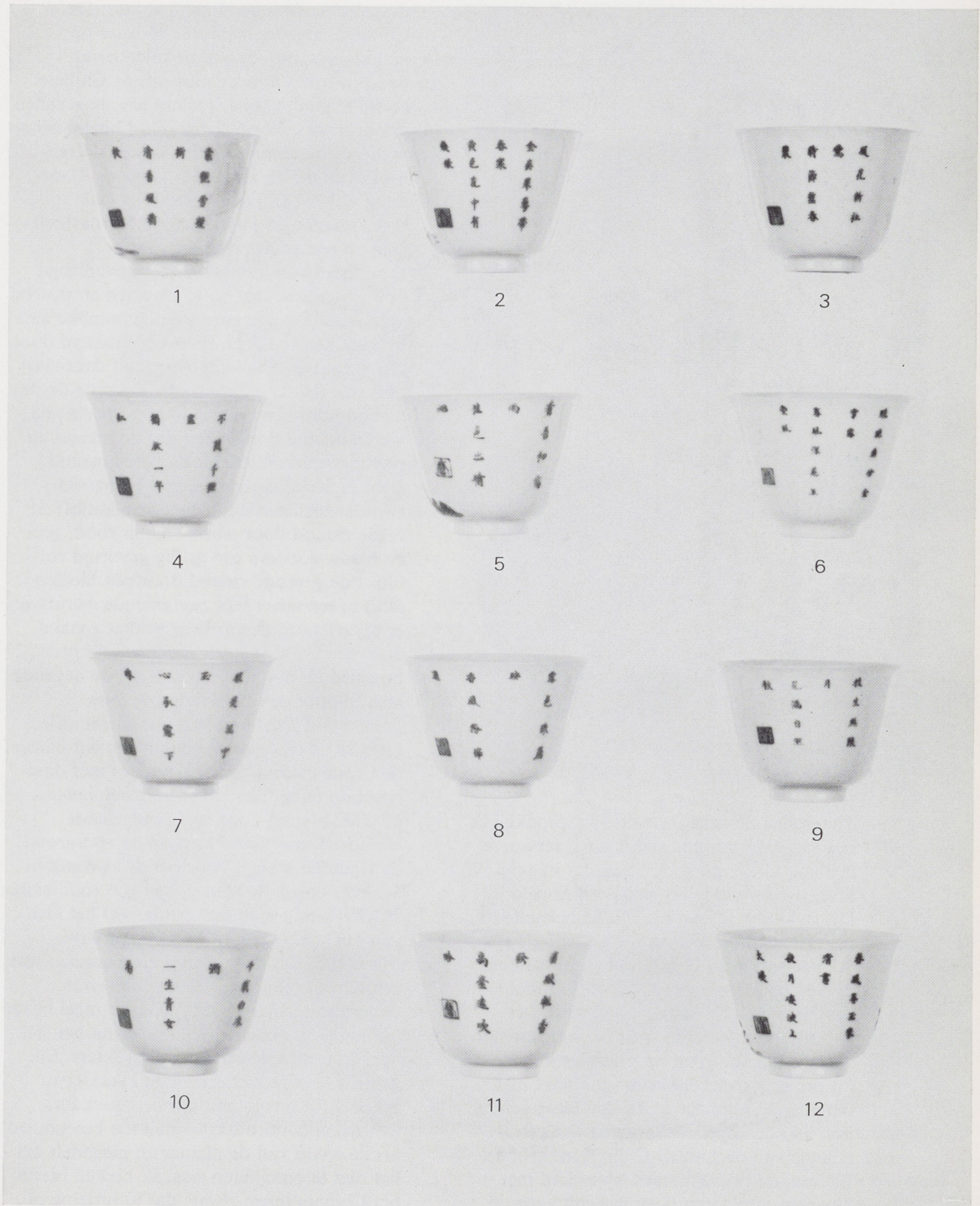
In het begin van 1977 verwierf het Rijksmuseum door aankoop bij een Amsterdamse kunsthandelaar een compleet stel van twaalf Chinese maandkopjes, versierd in onderglazuurbleauw en zachte tinten émaux boven de glazuur (afb. 1-2)¹. De kopjes zijn vervaardigd in de periode van K'ang Hsi (1662-1722) en ze zijn alle gemerkt (afb. 3). Door de zeldzaamheid van complete stellen van dergelijke kopjes en door de hoge kwaliteit van porselein en decor moet dit als een bijzonder belangrijke aanwinst worden beschouwd. Voorzover ik kan nagaan zijn er slechts vier complete stellen bekend. Het onze is er één van. De andere bezitters van een compleet stel zijn het Metropolitan Museum of Art in New York² en de Percival David Foundation of Chinese Art in Londen³. Een vierde compleet stel kwam voor op een tentoonstelling *Ch'ing Polychrome Porcelain* in Hong Kong in 1977. In de catalogus werd de naam van de eigenaar niet vermeld⁴. Het National Palace Museum in Taipei, Taiwan, bezit, voorzover bekend, geen compleet stel. In het tijdschrift *Arts of Asia* van 1977⁵ staan over de in Hong Kong geëxposeerde kopjes de volgende waarderende woorden neergeschreven: *A set of twelve month cups was one of the most remarkable exhibits; complete sets of these delicate cups are quite rare. Each of the tiny cups (4,7 cms in height) had special motifs for each month and all were decorated with underglaze blue and pale-tone*

enamels of the famille-verte palette. Each had the six-character mark of K'ang Hsi in the base in underglaze blue. Another exhibit of imperial quality . . . enz. Men zou misschien kunnen zeggen dat deze kopjes het technisch hoogtepunt in de geschiedenis van de porseleinkunst vertegenwoordigen. De scherf is bijna zo dun als een eierschaal, het penseelwerk is feilloos en de kleuren zijn rijk en helder. Naast de bovengenoemde complete stellen komen losse kopjes hier en daar in verzamelingen voor. Zo heeft de Baur collectie te Genève er twee⁶. Het British Museum bezit er enkele⁷, evenals het M. H. de Young Memorial Museum in San Francisco⁸. Dergelijke kopjes komen nog wel eens voor de dag op veilingen en antiekbeurzen⁹. Ook komen er gemerkte maandkopjes uit de periode van K'ang Hsi voor, uitsluitend versierd in onderglazuurbleauw maar met dezelfde bloemen en planten en gedichten als bij de hierboven behandelde polychrome stukken¹⁰. Een compleet stel hiervan is echter niet bekend. Uit de periode van Yung Cheng (1723-35) zijn gemerkte maandkopjes bekend, eveneens versierd in onderglazuurbleauw en émaux maar anders van tekening en ook van vorm dan die van de K'ang Hsi periode¹¹. Tenslotte zijn er maandkopjes bekend met het merk (in zegelschrift) uit de periode van Tao Kuang (1821-50). Deze zijn gedecoreerd in onderglazuurbleauw en émaux en werden door Sotheby beschreven als 'famille rose'¹².

Afb. 1. Compleet stel van twaalf Chinese maandkopjes, voorzijde. Eierschaal porselein, versierd in onderglazuurblauw en émaux boven de glazuur. K'ang Hsi periode. Rijksmuseum, Amsterdam.

Afb. 2. Twaalf Chinese maand-kopjes, achterzijde.

Afb. 3 Het merk van de Chinese maand-kopjes.
Afb. 4 (onder). Etiketten van de verzamelaar
R. H. R. Palmer en van de Liddell Collection, zich
bevindend op sommige van de Chinese maand-kopjes.

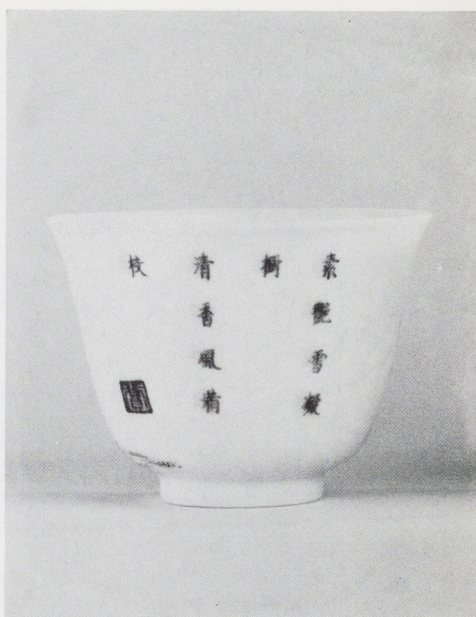
Thans rijst de vraag wie de 'oorspronkelijke' eigenaar was van het stel dat wij verworven hebben. Uit onderzoek bleek dat in 1968 bij Sotheby een compleet stel werd geveild¹³. Dit stel maakte deel uit van de bekende collectie van de heer en mevrouw R.H.R. Palmer en kwam bij die veiling in handen van de collectionneur J. Ferreira. Inderdaad bevinden zich op enkele kopjes van het Rijksmuseum etikettes met de initialen R.H.R.P. (afb. 4) en op sommige komt het lot no. 124 voor, dat correspondeert met het betreffende nummer in de Londense veiling. Eén van de kopjes is voorzien van een etiketje van de Liddell Collection (afb. 4). Elk van de twaalf kopjes is versierd met bloemen of planten, kenmerkend voor de

desbetreffende maand van het jaar. De Chinese kalender *oude stijl* berustte op andere principes dan onze kalender en daarom is het minder juist om de Chinese eerste maand, tweede maand enz. te vertalen door januari, februari enz. De Chinese eerste maand ving aan als de zon in het sterrenbeeld van de Vissen kwam te staan. Daardoor viel het Chinese Nieuwjaar *oude stijl* ergens tussen 20 januari en 19 februari, elk jaar op een andere dag dus.

De eerste maand wordt vertegenwoordigd door de *prunus* met witte bloemen en daarbij als aanvulling wat narcissen en bamboe aan de voet van een rots; de tweede maand door een knoestige *magnolia-boom* met daarnaast *ling chih fungus* en een toefje gras; de derde maand door een bloeiende *perzikboom*; de vierde maand door *rozen* van de maand en eromheen drie vlinders; de vijfde maand door de *wilde appelboom* met ernaast en eronder bladeren en kiemende plantjes; de zesde maand door *pioenrozen* in rood, geel en blauw rondom een grillig gevormd rotsblok; de zevende maand door een bloeiende *lotus* in een vijver met zwemmende mandarijneendjes en een ijsvogel; de achtste maand door een *granaatappelboom* met zijn rode bloemen en nog jonge vruchten; de negende maand door een bloeiende *kuei hua* (*osmanthus fragrans*) met zijn kleine gele bloemetjes en onder de boom een wit haasje; de tiende maand door *chrysanten* met daarnaast de balsemien (*impatiens balsamina*); de elfde maand door toefjes bloeiende *orchideeën* met rotsstenen op de voorgrond; de twaalfde maand door *narcissen* rondom een rots en een lange tak met een rode bloem aan het einde geeft aan het geheel het idee van *tou ts'ai* (contrasterende kleuren)¹⁴. Elk kopje is aan de achterkant voorzien van een twee-regelig gedicht, geschreven in onderglazuurblauw (afb. 2). Elke regel bevat vijf karakters maar drie kopjes van het stel hebben een regel van zeven karakters. Elk gedicht eindigt met eenzelfde karakter in zegelschrift omsloten door een vierkant. Schrijvers hebben dit tot nog toe beschouwd als de naam van de dichter en meenden dat het niet te ontcijferen was. Ik herken hierin het Chinese teken *shang*, dat lofprijzing of

Afb. 5 (boven). Chinees maand-kopje met de prunus, behorende bij de eerste maand.

Afb. 6 (onder). Chinees maand-kopje met de magnolia, behorende bij de tweede maand.

'De bomen met bevroren sneeuw zijn van een simpele schoonheid, de takken zijn door de wind bezwangerd met een fijne geur'.

'Voorjaarskou omgordt (nog) de stampers en kelken van de goudschone [bloemen, (maar) hoeveel leven is daar (reeds niet) binnen de geelkleurige bloemen'.

Afb. 7 (boven). Chinees maand-kopje met wilde rozen, behorende bij de vierde maand.

Afb. 8 (onder). Chinees maand-kopje met de lotus, behorende bij de zevende maand.

'Anders dan de talrijke planten die vergaan, brengen zij alleen voort het hele jaar door het rood (van hun bloesems)'.

'Zijn wortel, diep in de modder, is (als) jade, zijn hart bevat, door de vallende dauw, parels'.

Afb. 9 (boven). Chinees maand-kopje met narcissen, behorende bij de twaalfde maand.

'Als de voorjaarswind met hun jade(-achtige bladeren)
[speelt, dan komen er
heldere dagen;
als 's avonds de maan over de golven schrijdt, dan zwiepen
de hoge beddingen'. [ze omhoog over

appreciatie betekent, d.w.z. lovende woorden ten aanzien van de bloemen en planten die aan de voorkant van de kopjes zijn geschilderd.

Noten

¹ Inv. RAK 1977: 1-12. Aangekocht van A. Staal, Amsterdam.

² Zie H. L. Li, 'The Garden Flowers of China', *Chronica Botanica, an International Biological and Agricultural Series* 19 (New York 1959) Pl. 1.

³ Lady David, *Illustrated Catalogue of Ch'ing Enamelled Wares*, Section 2, 1958, blz. 4, no. 815, a-1.

⁴ Cat.nr. 45 van deze tentoonstelling, die duurde van 5 februari tot 6 maart en was georganiseerd door The Oriental Ceramic Society of Hong Kong en het Fung Ping Shan Museum, University of Hong Kong.

⁵ *Arts of Asia* 7 (1977) nr. 3 (mei-juni) blz. 98 (Collectors' Column).

⁶ *The Baur Collection*, Genève 1974, Vol. 4, no A 556, 557.

⁷ Soame Jenyns, *Later Chinese Porcelain*, London 1951, Pl. xxv, 1A en 1C.

⁸ René-Yvon Lefebvre d'Argencé, *Chinese Ceramics in the Avery Brundage Collection*, San Francisco 1967, Pl. LXVII, B and C).

⁹ In 1970 zijn er bijvoorbeeld bij Sotheby, Londen (cat. *Fine Chinese Ceramics and Works of Art*, 12 mei 1970, nos. 97-99) drie van

dergelijke losse kopjes geveild. Als bijzonderheid hierover moet worden vermeld dat zij afkomstig waren uit de collectie H. M. Knight te 's-Gravenhage en dat ze in 1954 in de tentoonstelling *Oosterse Schatten, 4000 jaar Aziatische Kunst*, in het Rijksmuseum te Amsterdam (cat. nr. 357) zijn geëxposeerd.

¹⁰ Cat. *The Baur Collection*, Vol. 4 no. A 517.

¹¹ Cat. Sotheby, Londen, *Fine Chinese Ceramics and Works of Art*, 12 mei 1970, no. 100; en cat. 2-3 december 1974, no. 495; enz.

¹² Cat. Sotheby, Londen, *Important Chinese Porcelain, etc.*, 8-9 juli 1974, no. 418.

¹³ Cat. *Important Oriental Ceramics and Works of Art*, 23 mei 1968, no. 124.

¹⁴ Voor de identificatie van de bloemen en planten op de kopjes is gebruik gemaakt van de *Illustrated Catalogue of Ch'ing Enamelled Wares* van de Percival David Foundation of Chinese Art (zie boven). Voor de identificatie van bloemen en planten op Chinees porselein in het algemeen is de volgende literatuur aan te bevelen: W. Perceval Yetts, 'Notes on Flower Symbolism in China', *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1 (1941) pp. 1-21; H. L. Li, *Chinese Flower Arrangement*, Philadelphia 1956; H. L. Li, 'The Garden Flowers of China', *Chronica Botanica, an International Biological and Agricultural Series*, no. 19, New York 1959.